

Aan de Koning

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Privaatrecht

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Registratienummer
2711015

Datum 11 november 2019
Onderwerp Wet tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering,
het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten (tegenaan
huwelijksse gevangenschap en enige andere opmerkingen)

Blijkens de mededeling van de Directeur van Uw kabinet van 28 maart 2019, nr. 2019000623, machtigde Uwe Majesteit de Afdeling advisering van de Raad van State haar advies inzake het bovenvermelde voorstel van wet rechtstreeks aan mij te doen toekomen. Dit advies, gedateerd 2 juli 2019, nr. W.16.19.0079/II, bied ik U hierbij aan.

Het voorstel geeft de Afdeling advisering van de Raad van State geen aanleiding tot het maken van inhoudelijke opmerkingen. Ik constateer dat de Afdeling het wetsvoorstel een versterking acht van de positie van personen die een situatie van huwelijksse gevangenschap willen beëindigen. De Afdeling gaat in op een bij de adviesaanvraag gevoegd verzoek om voorlichting.

Voorlichting over voorstellen huwelijksse gevangenschap

Bij de adviesaanvraag is de Afdeling verzocht om specifiek in te gaan op het nut, de noodzaak en de mogelijkheden voor het opnemen van een algemene norm in Boek 1 Burgerlijk Wetboek (BW) om betrokkenen te verplichten mee te werken aan de ontbinding van het religieuze huwelijk, zoals is voorgesteld in het onderzoek van de Universiteit Maastricht naar het voorkomen van huwelijksse gevangenschap.¹ Ik ben de Afdeling erkentelijk voor de door haar gegeven voorlichting. In dit verband is ook een motie van het lid Van Nispen c.s. relevant, waarin de regering wordt verzocht een norm in de wet op te nemen die partijen verplicht mee te werken aan de ontbinding van het religieuze huwelijk indien een van beide partijen dat wenst, tenzij er tegen dit voorstel onoverkomelijke juridische bezwaren blijken te zijn.²

De Afdeling onderschrijft dat groot gewicht toekomt aan het belang van degene die zich wil vrijmaken uit een situatie van 'huwelijksse gevangenschap'. Een 'zwart-wit benadering' is echter niet mogelijk bij een botsing van verschillende grondrechten, zoals in dit geval het recht op privéleven (art. 8 EVRM) en het recht

¹ P. Kruiniger, Niet langer geketend aan het huwelijk! Juridische instrumenten die huwelijksse gevangenschap kunnen voorkomen of oplossen, Universiteit Maastricht (2018).

² *Kamerstukken II* 2018/19, 35 000 VI, 115.

op vrijheid van godsdienst (art. 9 EVRM). De Afdeling stelt dat er ruimte dient te zijn voor een zekere mate van belangenafweging in concreto, waarbij rekening kan worden gehouden met de omstandigheden van het geval.

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Privaatrecht

Volgens de Afdeling is in de voorstellen van de Universiteit Maastricht voor het opnemen in de wet van een algemene plicht tot medewerking aan de ontbinding van een religieus huwelijk de belangenafweging al vooraf uitputtend verricht. In deze voorstellen wordt per definitie een doorslaggevend gewicht toegekend aan de belangen van degene die bevrijd wil worden van het religieuze huwelijk. Het recht op de vrijheid van godsdienst van de ander kan niet meer in het individuele geval worden meegewogen. Dit is strijdig met de wijze waarop moet worden omgegaan met een botsing van grondrechten. Daarnaast zijn volgens de Afdeling twee van de drie voorstellen in het onderzoek in strijd met het recht om te (her)trouwen (art. 12 EVRM) en passen deze niet bij het principe van de scheiding van kerk en staat. Concreet gaat het dan om een bevoegdheid voor de rechter om het uitspreken van de burgerlijke echtscheiding afhankelijk te maken van de medewerking aan de beëindiging van het religieuze huwelijk en om het vereisen dat voorafgaand aan een burgerlijk huwelijk een verklaring wordt gevraagd dat, ingeval daarna ook het religieuze huwelijk wordt gesloten, de echtgenoot alles zal doen wat in zijn macht ligt om een einde te maken aan zijn eventuele religieuze huwelijk.

Datum
11 november 2019

Registratienummer
2711015

Op basis van dit advies van de Afdeling ben ik van oordeel dat er geen ruimte bestaat om in de wet een algemene norm op te nemen op basis waarvan partijen altijd dienen mee te werken aan de ontbinding van het religieuze huwelijk indien een van beide partijen dat wenst, zonder dat daarbij ruimte wordt gelaten voor een belangenafweging door de rechter. Het advies biedt naar mijn oordeel echter wel ruimte om de beginselplicht tot medewerking expliciet in de wet op te nemen, met daarbij ruimte voor de rechter om bij zwaarwegende belangen van de wederpartij te komen tot een ander oordeel. De norm is daarmee helder: iedereen moet de vrijheid hebben om te scheiden en om zijn of haar leven weer los van elkaar te kunnen voortzetten. Dat geldt zowel voor het burgerlijk huwelijk, als voor de beëindiging van de religieuze verbintenis, ongeacht of deze verbintenis naast een burgerlijk huwelijk bestaat. Enkel indien zwaarwegende belangen van een van de partners, afgewogen tegen de belangen van de ander, met zich brengen dat medewerking in redelijkheid niet kan worden gevegd, geldt deze plicht niet.

Het voorstel is in deze zin aangevuld.

De redactionele opmerking van de Afdeling is verwerkt.

Ik moge U verzoeken het hierbij gevoegde gewijzigde voorstel van wet en de gewijzigde memorie van toelichting aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal te zenden.

De Minister voor Rechtsbescherming,

Sander Dekker